

EL – CEBBÂR

El-Cebbâr, Allah-ü Zülcelâl'in esma-ül hüsnasından bir ism-i şerifleridir. Kırıkları onaran, eksikleri tamamlayan, dilediğini dilediği an dilediği gibi yaptırmaya muktedir olan demektir. El-Cebbâr ism-i şerifi cebir maddesindedir. Cebir, kırık kemiği sarıp bitiştirmek, eksiki bütünlemek manasına geldiği gibi; icbar etmek yani zorla iş gördürmek manasına da gelir. Allah Teâlâ Câbir'dir, Cebbâr'dır, kırılanları onarır, eksikleri tamamlar, he türlü perişanlığı düzeltir ve yoluna koyar. Bu manadan olmak üzere Hz. Ali (r.a) "Ya cabire küllü kesirin ve ya müsellihe küllü asir: Ey her kırığı kaynaştırıp birleştiren ve her zorluğu kolaylaştıran" diyerek münacatta bulunurdu.

Allah-ü Azimüşşan ceberut sahibidir ki kâinatın her noktasında ve her şey üzerinde dilediğini dilediği gibi yaptırmaya muktedirdir. Hüküm ve iradesine karşı gelinmek ihtimali asla yoktur. Her şeyin üzerinde Allah-ü Teâlâ'nın cebbâriyeti hâkimdir. Bidayetten nihayete kadar yaratacağı bütün mahlûkat, bunların cinsleri ve her sınıf efradının varlığa çıkış sırası ve varlığı müddeti, bu varlığı müddetinde görüp geçireceği bütün ahval, safahat üzerinde Allah'ın cebbâriyeti, emir ve iradesi hâkimdir. Her mahlûkun hayat şartları, bu âlemde göreceği iş, yapacağı vazifenin sınırları Allah-ü Azimüşşan tarafından çizilmiştir. Her mahlûk istese de istemese de bu sınırlar içinde yürümek ve bu vazifeleri yapmak mecburiyetindedir. Meselâ arz "Ben artık dönmeyeceğim", güneş "ben artık doğmayacağım", rüzgâr "esmeyeceğim", yağmur "yağmayacağım", toprak "artık mahsul vermeyeceğim" vs. gibi bir itirazda bulunamaz. İlk kumanda ile başlayan bu muttarid (muntazam bir şekilde devam eden) devran son kumandaya kadar devam edip gidecektir.

Evet, kâinattaki her varlık zerreden küreye, damladan deryaya her şey bir sisteme bağlı olup o sistem ve mizan üzere varlığını devam ettirirken her varlık kendine has keyfiyetle aldığı görevini ifa eder. İşte Allah'ın El-Cebbâr ism-i şerifleri ki kâinatta ve cümle mahlûkta, canlı, cansız her şeyde tecelli etmiş olup Yüce Allah'ın azametini, ceberuyyetini her şeyde müşahede etmek mümkündür. Allah gören göz sahibi feraset ehlinde eylesin.

Bu konu ile ilgili ayetlerden bazıları şöyledir:

"Zalim olan nice beldeyi kırıp geçirdik, arkasından da başka nice topluluklar vücuda getirdik." ¹

"O, geceyi, gündüzü, güneşi, ayı yaratandır. Her biri bir yörüngede yüzmektedirler." ²

"Allah görmekte olduğunuz gökleri direksiz olarak yükselten sonra arş üzerine istiva eden, güneşi ve ayı emrine boyun eğdirenidir. Bunların her biri muayyen bir vakte kadar akıp gitmektedir. O, Rabbinize kavuşacağınız kesin güne inanmanız için mahlûkat ile ilgili işi düzenleyip ayetleri açıklamaktadır." ³

"Gök gürültüsü Allah'a hamd eder, melekler de O'nun korkusundan tesbih ederler. O yıldırımlar gönderip onlarla dilediğini çarpar. Durum bu iken onlar Allah hakkında mücadele ediyorlar. Hâlbuki O, azabı pek şiddetli olandır." ⁴

Evet, O Cebbâr'dır, dilediğini dilediği gibi yaratır, yarattığı mahlûkatını da takdir ettiği vazifesini ifa etme hususunda cebreder. Her şey emre boyun eğmiştir ki, ayetler ve görüp şahid olduğumuz hadiseler bunu izhar etmektedirler.

"Geceyi gündüze katar, gündüzü geceye katar. O kalplerde olanı bilir." ⁵

"Allah gökten yere kadar her şeyi düzenleyip yönetir..." ⁶

"Rahman olan Allah Kur'an'ı öğretti, insanı yarattı, ona beyanı, maksadını anlatmayı öğretti. Güneş ve ay bir hesaba göre hareket eder. Bıklariler ve ağaçlar Hâlık'a secde ederler. Göğü Allah yükseltti ve mizanı O koydu." ⁷

¹ Enbiya:11

² Enbiya:33

³ Rad:2

⁴ Rad:13

⁵ Hadid:6

⁶ Secde:5

⁷ Rahman:1-7

"Göklerde ve yerde bulunan her şey Allah'ı tesbih etmektedirler. O, Azîzdir, Hakîm'dir. Göklerin ve yerin mülkü O'nundur. O diriltir, öldürür. O, her şeye gücü yetendir." ⁸

Bunlar ve benzeri pek çok ayetlerle Yüce Allah zatını, sıfatını ve esmasını bildirip tanıtıyor. Evet, o Allah ki Azîz'dir, Kâdir'dir, Cebbâr'dır, Hâlık'tır. Cümle esması gibi El-Cebbâr ism-i ilâhîsi de haktır ve cümle kâinat, mevcudat üzerinde tecellisi daim ve kadimdir. O Allah ki her şeyi hükmü altına alıp emr-i ilâhîsine, ferman-ı sübhaniyesine boyun eğdirenindir.

Bu ism-i şerife insana bakan yönü itibariyle baktığımızda, insanın var oluşu, gelişip büyümesi, aklı, gücü, görmesi, işitmesi, konuşması ve daha pek çok yönlerinde bu ismin zuhurunu görüyoruz. İhtiyacımız olan pek çok aza ve cevahirimiz cebren verilmiştir. Dünyaya geliştik, takdir edilen zamana kadar yaşayıp ölmemiz ve uhrevî hayatımız, kabir hayatı vs. gibi pek çok ahvalimiz ki cebrîdir, tüm bunlarda kul olarak ihtiyarımız yok gibidir. Fakat Allah-ü Teâlâ teşri hükümlerinde insanları serbest bırakmıştır. Allah-ü Teâlâ'nın teşri'i yani insanları vazifelendiren bir takım dinî hükümleri ve emirleri vardır ki, bunların üstünden cebbâriyetini kaldırmış ve bu emirlerin yapıp yapılmamasında insanları mecbur kılmayıp muhayyer bırakmıştır. Bir insan dilerse dine ve dinin getirdiği vecibelere uyar, dindar olur, dilerse dinsiz ve imansız olur, isterse önce dini kabul eder, İslâm'a dâhil olur, sonra terk edip mürted olur. Tüm bunlarda tamamen serbesttir. İşte Allah, bu hususta cebir kullanmayı tercihini kulun ihtiyarına bırakmıştır. Aslında Allah-ü Teâlâ insanları kendini bilsinler diye yaratmıştır ve insanın mahiyeti, fitratı Rabbini bilmeye ve esmasının tecellisine mazhariyete müsaittir. Fakat bunun yanı sıra bir de nefis ve ona yardım eden şeytan vardır ki, işte bu iki azılı düşman pek çok insanı Rabbinden uzaklaştırıp O'nu tanımamaya, fermanını dinlemeyip zulmette kalmasına sebep olmaktadır. İnsanları imtihan etmeyi murad eden Yüce Allah bu hususta bu isimle tecelli etmeyip insanı kendi ihtiyarına bırakmıştır. Eğer Allah diğer hususlarda olduğu gibi bu hususta da cebretmiş olsaydı, insanlar içinde Allah'tan başkasına ibadet eden, inkıyad eden hiçbir ferd olmazdı. Melekler ve diğer mevcudatın yaptığı gibi insanlar ve cinler de kayıtsız şartsız emre itaat ederlerdi. Ulu Allah kendisine intisap ve kulluk şerefini kullarının isteklerine bağlamıştır. İsteyen Allah'a kul olur, rızasına erer, isteyen de heva ve hevesine köle olur. Kahır görür, bütün güzelliklerden mahrum olur, artık kimseye bir şey demeye hakkı olmaz. Kendi kendinin zalimi konumuna düşer. Bu hususta mümine düşen El-Cebbâr ism-i ilâhîsine yapışıp var gücüyle nefis ve şeytan üzerinde bu ismin tecellisi ile hâkimiyet kurması ve ahkâm-ı ilâhiye ve sünnet-i Resulullah'ın icrası için nefisini icbar etmesidir. Muhakkak ki, her akl-ı selim sahibi mümin için bu ismin zuhuratı çok elzemdir. Yüce Allah'ın ulûhiyeti karşısında ubudiyet şuuru ile kulluk vazifesini bihakkın icraya nefsi mecbur kılmalı, ciddi bir cihad yapmalı ki imtihanı yüz aklıyla verip kurtuluşa erilebilsin değilse selameti beklemek muhaldir. Görülüyor ki, Yüce Allah pek çok varlıkta, kâinatta, insan ve cin tairesi hariç hemen hemen her şeyde cebir kullanmış yalnız insan ve cin topluluğunu imtihan etmek maksadıyla muamelatta cebir kullanmayı onları kendi ihtiyarlarına tevdi etmiştir.

Şu durumda kula, çok uyanık olup emr-i ilâhî karşısında ciddi tavrını koyup adeta nefisine karşı cebir kullanması iktiza eder. Evet, ancak böyle bir ciddiyet ve kararlılıkla yola çıkılırsa muvaffakiyet biiznillah ümit edilir, cüz'î iradeyle Hak yola baş koyan ciddî, kararlı, azimli kuluna Mevlâ, küllî iradesiyle El-Cebbâr ism-i ilâhîsiyle tecelli eder de, bu kul bu ism-i şerifin tecelli kuvveti ile emirlere riayet, nehiylerden ictinab, sünnet-i seniyyeye ittiba gibi kulluk vazifesinde muvaffak olup ulviyetlere kanat çırparak pervaz eden ruh-u sultaninin hakkına riayetle maksuda eren Hak erlerinden olur.

Ümit edilir ki, El-Cebbâr ism-i şerifinin kuvveti nisbetinde nefis, emmareden levvameye, levvameden mülhimeye, ondan da mutmainneye yükselerek Hak'a kurbiyyet hasıl olur inşallah. Maazallah insan nefisine yenik düşerse bu sefer bu ism-i şerif orada rol alır, yani nefis insana cebreder, nefis-i emare beden ülkesinde hükümdarlığı ele alırcasına hep ben, ben der yani isteklerinin yerine gelmesi için emreder, cebreder. Derken, insan nefis-i emmaresinin kulu, kölesi olur da gayriyi göremez, mesuliyetini idrak edemez. Velhasıl kul aklını başına alıp emr-i ilâhîye itaatte, ahkâm-ı ilâhiyeye uymada kendi

⁸ Hadid:1-2

nefsini icbar edip ciddi kararlılıkla haramlardan ictinab hususunda uzak olmağa say-u gayretle Allah'ın El-Cebbâr ismini üzerine çekmeli, umarız Mevlâ muvaffak eyler.